

ESG 2024/2. – Tanulmány

Szécsi Katalin – Vajda Péter – Wieder Gergő: Energiapiaci összefoglaló és kitekintés

DOI: 10.55413/545.A2400201.ESG

Az Európai Unió 2023-as energiapiaci áttekintése szerint a tiszta energiaforrások, mint a szél-, nap-, víz-, és atomenergia, növekvő szerepet játszanak a villamosenergia-termelésben, miközben a fosszilis energiahordozók részaránya csökken. Franciaországban és Finnországban az atomenergia-termelés emelkedett. Magyarországon is hasonló tendenciák tapasztalhatók, ahol a megújuló energiaforrások részaránya nő, különösen a napenergia terén. Az Európai Unió szakpolitikai reformokat tervez a villamosenergia-piacokon a megújuló energiák növekvő részarányának támogatása érdekében. A fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról szóló 2020. június 18-i (EU) 2020/852 európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: Taxonómiarendelet) a fenntartható befektetések ösztönzését célozza meg az energiaágazatban, előmozdítva az átláthatóságot és a fenntarthatóságot. A Taxonómiarendelet szerint az érintett vállalatoknak igazodniuk kell a környezeti és társadalmi szempontokhoz. A Taxonómiarendeletnek való megfelelés dinamikus folyamat, amelyhez a jogszabályi környezet rugalmassága és a rendszeres frissítések szükségesek. Az intézkedések hosszú távon ösztönzik a fenntartható beruházásokat és hozzájárulnak az EU környezeti céljainak eléréséhez.

Hivatkozott jogszabályhelyek: Taxonómiarendelet

Címkék: energiapiac, villamosenergia, zöld finanszírozás

1. Bevezetés

[1] A világ energiapiacának folyamatos változása és az ezzel járó kihívások mind a globális, mind az európai, és azon belül is az egyes tagországok szintjén érezhetők. Az Európai Unióban az elmúlt években komoly erőfeszítések történtek a fenntartható energiaforrásokra való áttérés érdekében, és ezeknek az erőfeszítéseknek már most látjuk a pozitív eredményeit.

[2] 2023-ban az Európai Unió villamosenergia-termelésének több mint kétharmadát tették ki a tiszta energiaforrások, amely jelentős előrelépés az előző évekhez képest. Ez a változás részben a szél- és napenergia növekedésének, valamint a víz- és atomenergia-termelés bővülésének köszönhető. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a fogyasztás csökkenése is hozzájárult a fosszilis tüzelőanyagok felhasználásának mérséklődéséhez. A szén- és kőolajtermelés példaként jelentős mértékben csökkent, és már csak kis részét teszik ki az EU villamosenergia-mixének. Emellett a szén visszaesése nem vezetett a földgáz részarányának növekedéséhez, ami szintén érdekes tendencia. A megújuló energiák, mint például a szél- és napenergia, egyre nagyobb szerepet játszanak az energiaellátásban, és rekordmagas arányt képviselnek az EU villamos energiájában. Ez a növekedés azonban nem jön anélkül, hogy ne lennének kihívások, például a hosszú engedélyezési idő vagy az iparágat sújtó

költségnövekedés.

[3] Magyarország is érzékeli ezeket a változásokat, és a hazai villamosenergia-rendszer jelenlegi helyzetét vizsgálva látható, hogy a megújuló energiaforrások szerepe nő. A kormányzati tervek szerint a karbonsemleges villamosenergia-termelés aránya jelentősen növekedni fog a következő években. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a szakpolitikai reformok és a Taxonómiarendelet bevezetése is jelentős hatással van az energiapiacra. Ezek a lépések a hosszú távú tervezést és a fenntarthatóságot helyezik előtérbe, és komoly változásokat hozhatnak az iparág működésében és szerkezetében.

[4] Az energiapiaci változások és reformok tehát komplex képet mutatnak, és fontos, hogy az iparág szereplői felkészüljenek a változásokra, és rugalmasan reagáljanak az új kihívásokra és lehetőségekre.

2. Energiapiaci kitekintő

[5] 2023-ban az Európai Unió villamosenergia-termelésének több mint kétharmadát tették ki a tiszta energiaforrások, ami kétszerese volt a fosszilis energiahordozók villamosenergia-termelésből kivett részesedésének.¹ Ez a szél- és napenergia növekedése mellett a vízenergia-termelés és az atomenergia-termelés jelentős növekedésének volt köszönhető, derül ki az *Ember* nevű londoni think-tank legújabb jelentéséből, amely az EU 27 országának adatait vizsgálta.

[6] Az EU tagországai a fenti jelentés szerint 2023-ban 2696 TWh villamos energiát állítottak elő, amihez további 1 TWh nettó import adódott.

[7] A tanulmány kiemeli, hogy a fogyasztás 2023-ban 3,4 százalékkal csökkent 2022-hez képest, és 6,4 százalékkal volt alacsonyabb a 2021-es szintnél. A karbonmentes energiatermelő kapacitások növekedése mellett tehát a csökkenő villamosenergia-felhasználás is hozzájárult a fosszilis tüzelőanyag-felhasználás csökkenéséhez.

3. Fosszilis energiahordozók

[8] A szén-erőművek termelése 26 százalékkal csökkent és elérte többévtizedes mélypontját (333 TWh), 2023-ban már csak 12 százalékát tette ki az EU villamosenergia-mixének. A szénalapú termelés 2016 és 2023 között a felére csökkent (–327 TWh), amelyet a szél- és napenergia-termelés hasonló nagyságrendű termelés-növekménye (+354 TWh) kompenzált.

[9] A szén visszaesése ugyanakkor nem eredményezte a földgáz részarányának növekedését, ugyanis a földgáz alapú termelés 15 százalékkal 452 TWh-ra csökkent, ami a legnagyobb éves csökkenés 1990 óta. 2023-ban a földgáz az EU teljes energiatermelésének 17 százalékát tette ki.

4. Atom- és vízenergia

[10] Franciaországban 2022-ben műszaki problémák miatt számos atomreaktort le kellett állítani (többnyire az aszály miatti elégtelen hűtési körülmények és karbantartási nehézségek következtében), amelyek 2023-ban fokozatosan visszatértek a termelésbe, így a nukleárisenergia ennek eredményeként tavaly 1,5 százalékos (+9 TWh) növekedést könyvelhetett el, és az EU áramfelhasználásának 23 százaléka (619 TWh) származott ebből a karbonsemleges forrásból. Finnországban egy új erőműnek köszönhetően 8,6 TWh-val (+34%) nőtt a nukleáris termelés, de ugyanúgy Szlovákiában is növekedés történt 2,4 TWh

¹ European Electricity Review, 2024 <https://ember-climate.org/insights/research/european-electricity-review-2024/>

(+15%), miután a mohi atomerőmű új blokkjának üzembe helyezése végül több éves csúszással a tavalyi évben megtörtént.

[11] Az EU-s vízenergia-termelés jelentősen, 15 százalékkal (+41 TWh) megugrott 2023-ban 2022-hez képest, miután 2022-ben a rendkívül aszályos nyár következtében nagyon visszaesett ezen kapacitások termelése. Az utóbbi néhány évben a vízerőművek teljesítménye az aszályok miatt évről évre erősen kilengett, ugyanakkor összességében többéves viszonylatban stabilnak tekinthető (kb. 10%) a villamosenergia-mixből kivett részarányuk.

5. Időjárásfüggő megújulók

[12] A szél- és napenergia az EU villamos energiájának 27 százalékát biztosította 2023-ban, ami jelentős ugrás az előző évi 23 százalékos arányhoz képest. Ezzel a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia aránya rekordmagasra, 44 százalékra emelkedett, és az EU történetében először lépte át a 40 százalékos határt.

[13] A szélenergia 2023-ban rekord mértékű, 55 TWh-s éves növekedést ért el az előző évhez képest, ami azt eredményezte, hogy az EU először termelt több villamos energiát szélből, mint földgázból, míg a szén esetében ez már másodszor fordult elő.

[14] A szélenergia kapcsán leggyakrabban felemlített akadály a hosszú engedélyezési idő, amely a szárazföldi szélerőművek (ún. onshore wind) esetében szinte minden uniós országban meghaladja a négy évet, a tengeri szélerőművek esetében (ún. offshore wind) pedig ennek kétszeresét vagy még annál is több időt vesz igénybe. Eközben az iparágat a költségek emelkedése is sújtja.

[15] A 2024. év meghatározó év lesz a tengeri szélenergia szempontjából, mivel rekordmennyiségű, tervezetten 50 GW tengeri szélerőműves kapacitást bocsátanak aukciókra.

[16] Ez a kérdéskör rávilágít egy újabb fontos témára: a kritikus energiainfrastruktúrák védelmének kérdéskörére. Habár ez a téma már a 2001-es Egyesült Államokban elkövetett terrorista támadások óta felerősödött, a tengeri övezetekre csak a közelmúltban helyezték a hangsúlyt, az Északi Áramlat gázvezeték 2022 szeptemberében bekövetkezett robbanásai és a balti-tengeri gázvezeték elleni szabotázs gyanúja miatt. Az elmúlt időszak eseményei miatt európai szinten, ez a témakör ismét az aktív közbeszéd részét képezi napjainkban.

[17] A napenergiából származó villamosenergia-termelés 2023 során 36 TWh-val, 246 TWh-ra nőtt, ami az EU teljes villamosenergia-felhasználásának 9 százalékát teszi ki.

[18] Ha a teljes EU-s nézőpontot vizsgáljuk: kijelenthető, hogy a nap- és a szélenergia meglehetősen jól kiegészíti egymást: télen kevesebb a napsütés, de ekkor szelesebb az időjárás a nyári időszakokhoz képest.

6. Szén-dioxid-kibocsátás

[19] Az EU villamosenergia-ágazatának kibocsátása a 2007-es csúcspont óta csaknem a felére csökkent: 1218 millió tonna CO₂-ről 46 százalékkal, 653 millió tonna CO₂-re. Ez éves átlagban 3,8 százalékos csökkenésnek felel meg. A trend az elmúlt években pedig tovább gyorsult.

7. A magyar villamosenergia-rendszer jelenlegi helyzete

[20] Habár a magyar bruttó villamosenergia-termelés 2016 óta közel 11 százalékkal nőtt és 2022-ben meghaladta a 35 TWh-t, így is jelentősen elmarad a fogyasztástól. A növekedés

leginkább a földgáz és a napenergia felhasználásában figyelhető meg.²

[21] 2030-ra az ország villamosenergia-termelésének összetételének megváltozására számítanak a szakemberek: a szén alapú termelés szinte teljesen megszűnhet, több EU-s más országhoz hasonlóan, míg a földgáz szerepe a villamosenergia-termelésben is csökkenhet és elsősorban a rendszeregyensúly fenntartásában számítanak rájuk a rendszerüzemeltetők. A PV energiaforrások további gyors bővülésére számítanak a szakemberek 2030-ig (akár elérve a 12 GW-os beépített kapacitás szintet). Az átalakulás egyik legfontosabb kérdése, hogy az átalakuló új termelési portfólió ki tudja-e majd elégíteni a jelentősen növekvő keresletet. A hazai villamosenergia-felhasználásban az import részaránya kb. 25–30% körül alakult az utóbbi években.³ Az importkitettségenket hosszabb távon javíthatja, amennyiben sikeresen lezajlik majd a Paksi Atomerőmű további üzemidő-hosszabbítási eljárása, miszerint a blokkok a korábbi 2032–2037-es leállások helyett 10 évvel később, csak 2042–2047-ben állnának le.

[22] A megújuló energiaforrásokból előállított energia részaránya a teljes bruttó villamosenergia-fogyasztáson belül 2010 és 2022 között közel duplájára nőtt, megközelítve a 16 százalékot.⁴

[23] A magyarországi villamosenergia-termelésben leginkább meghatározó megújuló energiaforrás, a napenergia – fotovoltaiikus erőművek – összkapacitása 2023 harmadik negyedében több mint 5500 MW-ot tett ki.⁵ Ebből az 5500 MW-ból külön érdemes kiemelni a háztartási méretű kiserőművek csoportját (ún. HMKE), ugyanis az ezek telepítéséhez igényelhető támogatások, és a rendkívül kedvező szaldó elszámolásnak köszönhetően számuk nagyon gyors ütemben nőtt az elmúlt években, és 2023 októberére már több mint 245 ezer, túlnyomó többségében napelemes rendszer üzemelt, mintegy 2200 MW összkapacitással.

[24] Magyarország stratégiai célja, amelyet a tavaly felülvizsgált Nemzeti Energia- és Klímatervben (a továbbiakban: NEKT) is kiemel, hogy a karbonsemleges villamosenergia-termelés aránya a jelenlegi 60 százalékról 2030-ra 90 százalékra, míg a bruttó végső villamosenergia-fogyasztásban a megújuló források aránya 2030-ra 30 százalékra emelkedjen. A villamosenergia-szektor zöldítésének központi eleme a napelemes kapacitások bővítése, amely a NEKT 2023-as frissítése szerint 2030-ra elérheti akár a 12 GW-os szintet is. A magyar kormány ugyanezen az időtávon, a szükséges szabályozási módosításokkal, a jelenlegi kb. 300 MW-ról 1 GW-ra emelné a hazai szélenergia beépített kapacitást. A szélerőműves kapacitások telepítésével kapcsolatos jogi akadályokat a 2024. január 1-jétől hatályos új szélenergia törvény oldotta fel [650/2023. (XII. 28.) Korm. rendelet a szélerőművek engedélyezésével összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról].

[25] A villamosenergia-fogyasztás tekintetében Magyarországon is érvényesülnek a nemzetközi trendek: az elektrifikáció és az e-mobilitás térnyerésével jelentős új terhelés várható a hálózaton: 10 éven belül a MAVIR előrejelzése szerint az elektromos autók és kapcsolódó töltők, a hőszivattyúk és a klímák száma itthon is a többszörösére nő, mindemellett a közelmúltban bejelentett nagy autó- és akkumulátoripari beruházások egyre nagyobb energiaigénnyel jelentkeznek a hálózat irányába.

8. Szakpolitikai reformok a nagykereskedelmi villamosenergia-piacokon

[26] A 2022-ben elfogadott RePowerEU terv a legújabb szakpolitikai mérföldkő a Tiszta Energia Csomag által kijelölt úton. Ez 2030-ra 72 százalékos megújuló

² Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (mekh.hu).

³ Import-export energia szaldó részaránya – MAVIR – Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt.

⁴ 54b7fc0579a1a285f81d183931bfaa7e4588b80e.pdf (kormany.hu)

⁵ https://www.mekh.hu/download/9/03/61000/Villamosenergia%20enged%C3%A9lyesek_2024_02_20_webre.xlsx

villamosenergia-termelési arányt irányoz elő, a tavalyi 44 százalékos arányhoz képest.

[27] Az Európai Bizottság 2023. március 14-én tette közzé a javaslatát (a továbbiakban: Javaslat) az EU villamosenergia-piacának 2050-ig tartó reformjára, amely szorosan kapcsolódik a RePowerEU reformelképzeléseihez. A Javaslatot egy 2023. január 23. és 2023. február 13. közötti nyilvános konzultációs időszak előzte meg, amelynek során számos érintett szereplő véleményezte és osztotta meg nézeteit a tervezettel kapcsolatban. A reform folyamata 2023. október 17-én ismét mérföldkőhöz ért, mert számos esetben előrelépések történtek és a korábbi német–francia nézetkülönbségeket feloldották, így a reformot tervezetten a jelenlegi uniós törvényhozási cikluson belül, 2024 júniusáig véglegesíthetik.

[28] A javasolt fejlesztési lehetőségek közül kiemelendők a rövid távú villamosenergia-piacok folyamatos harmonizációja és integrációja; lépések a jobban működő határidős piacok felé; hosszabb távú szerződéskötések támogatása a kapacitásmechanizmusokon (Capacity Remuneration Mechanisms), a hosszú távú áramvásárlási megállapodásokon (a továbbiakban: PPA) és az árkülönbözetre épülő szerződéseken (Contract for Difference – a továbbiakban: CfD) keresztül; valamint a Tiszta Energia Csomag által bevezetett fogyasztói oldali innovációk felgyorsítása. Ezen előbbi három szolgáltatási megközelítés jogi szempontból egységes, sztenderdizáltabb kezelése valahol még csak kialakulóban van, így fontos jogi feladat ezen szerződések alapos ellenőrzése.

[29] A tartalmi fejlesztések három cselekvési területet foglalnak magukban: a fogyasztók védelme a változékony energiaárakkal szemben; az energiaköltségek stabilitásának és kiszámíthatóságának növelése (az EU gazdasági versenyképességének növelése érdekében), és a megújuló energiákba történő beruházások fellendítése (az orosz tüzelőanyagokkal szembeni európai kitettség csökkentése érdekében).

9. A fogyasztók védelme a változékony energiaárakkal szemben

[30] Az első cél elérése érdekében a Javaslat előírja a fix áras, valamint a dinamikus árazású szerződésekhez való hozzáférés jogát, valamint a jobb szerződéskötéshez szükséges információkhoz való jogot, lehetőséget biztosítva mind a kockázatkerülő, mind a kockázatvállaló fogyasztók számára az előnyösebb szerződések megkötéséhez. A Javaslat támogatja továbbá a háztartások és a kis- és középvállalkozások hozzáférését egy meghatározott típusú szabályozott kiskereskedelmi árhoz. Kiemelt jelentőségű cél továbbá az ipar energiaellátásának stabilizálása is a hosszabb távú szerződéskötések támogatásán keresztül.

10. Az energiaköltségek stabilitásának és kiszámíthatóságának növelése

[31] A Javaslat egyrészt a rövid távú piacok működésének optimalizálását célozza, például a napon belüli és másnapi piacok minimális ajánlattételi méretének csökkentésével a likviditás javítása érdekében. Másrészt arra törekszik, hogy javítsa a piaci hozzáférést a stabilabb hosszú távú szerződésekhez (PPA-k és CfD-k) és a határidős piacokhoz, segítve ezzel az energiaintenzívebb ágazatok energiaköltségeinek szinten tartását.

11. A megújuló energiákba történő beruházások fellendítése

[32] A PPA-k és CfD-k stabil árakat biztosíthatnak a fogyasztóknak és megbízható bevételeket a megújuló energiatermelőknek (csökkentve a pénzügyi kockázatot és csökkentve

a tőkeköltséget), hozzájárulva ezzel a megújuló energiaforrások elterjedésének megháromszorozására vonatkozó célkitűzéshez, összhangban az Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal) céljaival.

12. A zöld finanszírozás megjelenése

[33] A fentiekben írt energetikai beruházások elengedhetetlenek a 2050-es nettó zéró karboncélok eléréséhez, így ezek finanszírozása lényeges kérdés nemzetgazdasági szinten. Ennek érdekében számos új finanszírozási megoldás jött létre, például zöldhitelek és zöldkötvények jelentek meg. Ezek olyan források, amelyeket dokumentált módon zöldcélokra, – beruházásokra vonhatnak be, azaz céljuk konkrét zöldberuházás, -tevékenység finanszírozása. Mindezek mellett jóval kisebb volumenben megjelentek a fosszilis tevékenységek zöldebbé (de még nem zölddé) való átállását finanszírozó megoldások is (átállási kötvények). Tekintettel arra, hogy jelenleg a zöldhitelek és zöldkötvények teszik ki a legnagyobb részt a fenntarthatósági finanszírozáson belül, így jelen cikkben ezekkel foglalkozunk.

[34] A zöld finanszírozási megoldások esetében a „zöld” teljesítmény megítélése korántsem egyértelmű feladat. A pontos mérlegeléshez ugyanis a közvetlen környezeti hatásokon kívül számos más szempontot is figyelembe kell venni. A zöldkötvények megjelenésének első időszakában jelentős megbízhatósági, konzisztencia problémákat okozott és még sok kötvénynél okoz máig is, hogy a zöld finanszírozásba (például karbonsemleges villamosenergia-termelés) bevont projektek, vállalatok „zöld” megítélése tudományos alapon nem mindig jól eldönthető. Ebben hozott nagy előrelépést a zöld szempontrendszert bemutató EU-s jogszabálycsomag, amelyet a következő pontban mutatunk be.

13. A Taxonómiarendelet és várható hatásai

[35] Az utóbbi évek fenntarthatóságot érintő szabályozásainak egyik legnagyobb hatású eleme a Taxonómiarendelet, amelynek legjelentősebb fókuszterülete az energiaszektor: a Taxonómiarendelet által érintett több mint 100 gazdasági tevékenység közel egyharmada köthető a villamos- vagy hőenergia előállításához, tárolásához vagy elosztásához. A Taxonómiarendelet célja egy olyan fenntarthatósági értékelési keretrendszer létrehozása, amely összehasonlítható, transzparens és konzisztens elvárásokat fogalmaz meg bizonyos – Taxonómiához igazítható – gazdasági tevékenységgel szemben. A technikai vizsgálati kritériumoknak megfelelő tevékenységeket lehet Taxonómiához igazodónak, vagyis környezetileg fenntarthatónak minősíteni.

[36] A 2020. év óta hatályos Taxonómiarendelet értelmében minden közérdeklődésre számot tartó nagyvállalat köteles árbevétele, beruházásai, illetve bizonyos működési költségei kapcsán azonosítani a Taxonómiához igazítható gazdasági tevékenységekhez kapcsolódó tételeket, majd az igazítható tevékenységek kapcsán a technikai vizsgálati kritériumok elvégzése mentén értékelni, hogy mennyiben igazodnak a gazdasági tevékenységei a Taxonómiarendelet által meghatározott technikai vizsgálati kritériumokhoz. A nyilvánosságra hozott KPI-ok aztán alapul szolgálnak a pénzügyi szektor szereplőinek hasonló jellegű publikációihoz, a Taxonómiarendelet szerint hitelintézetek, biztosítók, eszközközvetítők és befektetési szolgáltatók kötelesek az eszközeik Taxonómiarendelet mentén történő értékelésére, valamint az értékelés eredményeinek nyilvánosságra hozatalára.

[37] Így elmondható, hogy a következő évek során az energiaszektorban a finanszírozás alapvető elemei lesznek a Taxonómiarendelet szerinti közzététel eredményei, amely tovább erősödik a majdani európai zöldkötvény keretrendszer hatálybalépésével, amely elsősorban a

Taxonómiához igazodó pénzügyi eszközöket vagy beruházásokat tekintí majd környezetileg fenntarthatónak, így a keretrendszeren belül finanszírozható kitettségeknek. Továbbá az EU Taxonómia kritériumrendszere segítheti a konkrét zöldfinanszírozási projektek bővülését is azáltal, hogy a befektetők, finanszírozók bízhatnak az egyértelmű, jogszabály által meghatározott környezetileg fenntartható definícióban.

14. A Taxonómiarendelet működési logikája

[38] A Taxonómiarendelet az Európai Unió 6 környezeti célján alapszik, amelyekhez az igazítható gazdasági tevékenységek lényegesen hozzájárulhatnak. A célok a következők:

- az éghajlatváltozás mérséklése;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás;
- a vízi és tengeri erőforrások fenntartható használata és védelme;
- a körforgásos gazdaságra való átállás;
- a szennyezés megelőzése és csökkentése;
- a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása.

[39] Amennyiben egy gazdasági tevékenység a technikai vizsgálati kritériumok mentén lényegesen hozzájárul a fenti célok egyikének (az energiaszektor elsősorban az éghajlatváltozás mérsékléséhez), akkor teljesülniük kell a jelentős károkozás elkerülésére („Do No Significant Harm” vagy DNSH) vonatkozó kritériumoknak is, tehát nem szabad jelentős kárt okozni a fennmaradó 5 cél egyikének sem. Taxonómiához igazodó tevékenység jelentéséhez a vállalatnak meg kell felelni a Minimális Biztosítékokkal kapcsolatban megfogalmazott elvárásoknak is, amelyek az emberi- és munkajogok, vesztegetés és korrupció, adózás, illetve tisztességes verseny területén fogalmazznak meg kötelezettségeket.

15. A Taxonómiarendelet az energiaszektorban

[40] Az energiaszektor gazdasági tevékenységei esetén elsősorban a jelentős károkozás elkerülésére vonatkozó elvárásoknak való megfelelés jelenthet komolyabb kihívást, azonban az előállítás módjától függően nagyban különbözhetnek a vonatkozó technikai vizsgálati kritériumok. Nem mindegy, hogy például fotovoltaiikus napenergia technológiával, vagy vízenergiával állít elő a gazdasági szereplő elektromos áramot. Míg az előbbi esetén az éghajlati sérülékenységi és kockázatértékelésen (DNSH az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra) és a környezeti hatásvizsgálaton (DNSH a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmén és helyreállításán) túl az az elvárás, hogy a tevékenység során a gazdálkodó felmérje a fokozottan tartós és újrafeldolgozható, könnyen szétszerelhető és javítható berendezések és alkatrészek rendelkezésre állását és ha kivitelezhető, használja is azokat (DNSH a körforgásos gazdaságra való átállásra). Addig a vízenergia esetén a fentiekén túl a víz és a tengeri erőforrások fenntartható használata és védelmére gyakorolt káros hatások elkerülésének való megfelelés egyebek mellett elvárja a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló 2000. október 23-i 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel való teljes összhangot, halbarát turbinák, halterelők, korszerű, teljesen működőképes hallépcsők létesítését, minimális ökológiai vízáramlás és az üledékáramlás biztosítására irányuló intézkedéseket. Az előző elvárások mellett vízenergia esetén a jogalkotó elvárja továbbá az építést megelőzően a hatásvizsgálatot annak érdekében, hogy felmérjék az ugyanazon vízgyűjtőn belüli víztestek állapotára, valamint a víztől közvetlenül függő védett élőhelyekre és fajokra gyakorolt valamennyi lehetséges hatást, vagy adott esetben kompenzációs intézkedések végrehajtását, amely biztosítja, hogy a projekt ne növelje az ugyanazon vízgyűjtő területben található víztestek széttagoltságát. Így tehát a

Taxonómiarendeletnek való megfelelés a szektor szereplői számára elsősorban a jelentős károkozás elkerülésére vonatkozó elvárások miatt komplexitásában, műszaki tartalmában, illetve kapcsolódó költségekben nagyban különbözik, így a várakozások szerint a Taxonómiarendelet által biztosított potenciális finanszírozási lehetőségek is eltérő mélységben lesznek kihasználhatóak.

16. A Taxonómiarendelet hatásai és a hosszú távú megfelelés

[41] A Taxonómiarendelet szerint igazítható gazdasági tevékenységek listáját felhatalmazáson alapuló rendeletekben publikálta a jogalkotó. A 2021. év óta hatályos az (EU) 2020/852 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz lényegesen hozzájáruló és az egyéb környezeti célkitűzéseket jelentősen nem sértő gazdasági tevékenységekkel szemben támasztott követelmények meghatározásához szükséges technikai vizsgálati kritériumok megállapítása érdekében történő kiegészítéséről szóló 2021. június 4-i (EU) 2021/2139 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet [a továbbiakban: (EU) 2021/2139 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet], amely az éghajlatváltozás mérsékléséhez, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz lényegesen hozzájáruló gazdasági tevékenységek listáját, illetve a kapcsolódó technikai vizsgálati kritériumokat tartalmazza. Ennek megfelelően a nem pénzügyi vállalatok már 2023-ban jelentést publikáltak az igazodásról, míg a pénzügyi szervezetek először 2024-ben kötelesek az (EU) 2021/2139 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet szerint az igazodásról is jelenteni. 2022-ben jelent meg az (EU) 2021/2139 felhatalmazáson alapuló rendeletnek egyes energiaágazatbeli gazdasági tevékenységek tekintetében, valamint az (EU) 2021/2178 felhatalmazáson alapuló rendeletnek az ezekre a gazdasági tevékenységekre vonatkozó különös közzétételek tekintetében történő módosításáról szóló 2022. március 9-i (EU) 2022/1214 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet, amely technikai vizsgálati kritériumokat határozott meg egyebek mellett olyan tevékenységekre, mint „Az elérhető legjobb technológiákat alkalmazó, új atomerőművek építése és biztonságos üzemeltetése villamos energia vagy hő előállítása céljából, ideértve a hidrogénfejlesztést is”, vagy „Hő- vagy hűtési energia és villamos energia nagy hatásfokú kapcsolt termelése fosszilis eredetű gáznevelő tüzelőanyagokból”, amelynek az elfogadást követő évtől kezdődően kellett megfelelni. Legutóbb 2023 júliusában frissült a gazdasági tevékenységek listája, ekkor jelent meg az (EU) 2020/852 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a vízi és tengeri erőforrások fenntartható használatához és védelméhez, a körforgásos gazdaságra való átálláshoz, a szennyezés megelőzéséhez és csökkentéséhez, és a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelméhez és helyreállításához lényegesen hozzájáruló és az egyéb környezeti célkitűzéseket jelentősen nem sértő gazdasági tevékenységekkel szemben támasztott követelmények meghatározásához szükséges technikai vizsgálati kritériumok megállapítása érdekében történő kiegészítéséről, valamint az (EU) 2021/2178 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendeletnek az említett gazdasági tevékenységekre vonatkozó konkrét közzétételek tekintetében történő módosításáról szóló 2023. június 27-i (EU) 2023/2486 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet a fennmaradó négy környezeti cél, tehát a vízi és tengeri erőforrások fenntartható használatához és védelméhez, a körforgásos gazdaságra való átálláshoz, a szennyezés megelőzéséhez és csökkentéséhez, és a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelméhez és helyreállításához lényegesen hozzájáruló és az egyéb környezeti célkitűzéseket jelentősen nem sértő gazdasági tevékenységekkel szemben támasztott követelmények meghatározásáról. Ugyanekkor frissült a korábban kiadott, az (EU) 2020/852 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz lényegesen hozzájáruló és az egyéb környezeti célkitűzéseket jelentősen

nem sértő gazdasági tevékenységekkel szemben támasztott követelmények meghatározásához szükséges technikai vizsgálati kritériumok megállapítása érdekében történő kiegészítéséről szóló 2021. június 4-i (EU) 2021/2139 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet is, több új gazdasági tevékenység is bekerült a vizsgálandó, tehát igazítható tevékenységek köré, mint például a „Légi személy- vagy áruszállítás”, vagy az „Árvíz kockázat-megelőzési és -védelmi infrastruktúra”.

[42] A fentiek alapján látható, hogy a Taxonómiarendeletnek való megfelelés dinamikus, folyamatosan változó kihívás elé állítja a szereplőket, egyben biztosít egyre több gazdasági tevékenység esetében széleskörűen elfogadott „zöld” kritériumrendszert, amely segít a karbonsemleges villamosenergiatermelési-kapacitás bővítések finanszírozásában. Az elmúlt évek változásai nem fognak abbamaradni, a jogalkotói szándék is a folyamatosan idomuló, a piac és a környezet változásaihoz alkalmazkodó jogszabályi környezet kialakítását tűzte ki célul.

17. Befejezés

[43] Az EU energiapiaci kitekintője szerint 2023-ban a tiszta energiaforrások, mint például a szél-, nap-, víz-, és atomenergia, jelentős részesedést képviseltek az Európai Unió villamosenergia-termelésében. A fosszilis energiahordozók részaránya viszont csökkent. A szén alapú termelés folyamatosan csökkent, míg a szél- és napenergia-termelés, valamint az atomenergia-termelés növekedett. A vízenergia-termelés ugrásszerűen emelkedett az előző évhez képest, amikor aszály miatt visszaesett. A szénerőművek termelése jelentősen csökkent, és már csak kis részét teszik ki az EU villamosenergia-mixének. A földgáz alapú termelés is csökkent, bár a szén visszaesése nem vezetett a földgáz részarányának növekedéséhez. Az atomenergia-termelés növekedése Franciaországban és Finnországban is tapasztalható volt. A megújuló energiaforrások, különösen a szél- és napenergia, egyre nagyobb részt képviselnek az EU villamos energiájában. Az EU-ban először haladta meg a szélergia az előállított villamos energia mennyiségét a szén és a földgáz esetében. A szél- és napenergia aránya összességében is rekordmagasra emelkedett.

[44] Magyarországon is hasonló tendenciák tapasztalhatók. A megújuló energiaforrásokból származó energia részaránya növekszik a villamosenergia-termelésben. A napenergia, különösen a fotovoltaikus erőművek, jelentős kapacitással rendelkeznek. A magyar kormány stratégiai célja a karbonsemleges villamosenergia-termelés növelése és a megújuló energiaforrások arányának emelése a villamosenergia-fogyasztásban. Az EU szakpolitikai reformokat tervez a villamosenergia-piacokon, amelyek célja a megújuló energiák növekvő részarányának támogatása, valamint a fogyasztók védelme és az energiaköltségek stabilitásának biztosítása. A javaslatok között szerepel a rövid távú piacok harmonizációja, a hosszú távú szerződéskötések támogatása, valamint a megújuló energiákba történő beruházások ösztönzése. Ezen beruházások finanszírozását támogatni tudják a zöld finanszírozási megoldások (különösen zöldhitelek és zöldkötvények), amelyek elterjedéséhez fontos a megbízható, sztemderdizált kritériumrendszer.

[45] A Taxonómiarendelet bevezetése jelentős változásokat hozott az Európai Unió fenntarthatósági szabályozásában, különösen az energiaszektorban. Az új keretrendszer célja a fenntartható befektetések előmozdítása, ösztönzése és az azokhoz való átlátható hozzáférés biztosítása, a megbízható „zöld” kritériumrendszer kialakítása. Ennek érdekében az érintett vállalatoknak fel kell mérniük tevékenységeiket a Taxonómiához igazodó szempontok alapján, és nyilvánosságra kell hozniuk az eredményeket. Az EU 6 környezeti célja mentén meghatározott igazítható gazdasági tevékenységeknek jelentős kárt nem szabad okozniuk a környezetnek, és meg kell felelniük a minimális biztosítékoknak az emberi- és munkajogok, valamint a tisztességes verseny területén. Az energiaszektorban a Taxonómiarendelethez

kapcsolódó kihívások és elvárások változatosak, attól függően, hogy milyen technológiával állítanak elő energiát.

[46] A Taxonómiarendeletnek való megfelelés dinamikus folyamat, amely folyamatosan változó kihívások elé állítja a vállalatokat és szervezeteket. A jogalkotó célja egy rugalmas, a piaci és környezeti változásokhoz alkalmazkodó jogszabályi környezet kialakítása. Ennek érdekében rendszeresen frissítik a rendeleteket és igazítható gazdasági tevékenységek listáját az új környezeti célok és technológiai fejlesztések figyelembevételével. A Taxonómiarendelet hatásai hosszú távon érezhetők lesznek az európai gazdaságban, mivel ösztönzi a fenntartható beruházásokat és hozzájárul az EU környezeti céljainak eléréséhez. A vállalatoknak és pénzügyi szervezeteknek fontos szerepük van abban, hogy alkalmazkodjanak az új szabályozáshoz, és proaktívan tegyenek lépéseket a fenntarthatóság előmozdítása érdekében.

(Megjelent: ESG, 2024/2. sz.)